ahanem

учак

Ex 1

Nahapêt Kûçak
Hayrên

Нахапет Кучак

հայրեն

НӘШИРӘТА "СОВЕТАКАН ГРОГ"
ЕРЕВАН — 1983

ԳՄԴ 84 <7
Ն 251

Жь зьмане әрмәни
МИКАЕЛЕ Р'ӘШИД т'әрщмәкьр

Наһапет К'учак

Һайрен. Шер. — Ер. Сов. гроґ. 1983

Щара з'wльи кӧрманщи э'франдьне шайирәки әрмәнийи мәзьн Н. К'учак те чапкьрьне. Шере Н. К'учак бь р'ӧһ'е хwәва гәләки незики щьмаә'та мәнә у т'ӧ шьк т'ӧнә, wәки әв шайире qӧр'на 16-а жь алие хwәндәване мәда we бе һ'ьзкьрьне.

Ф $\frac{4702080000}{705\ (01)\ 83}$ —66—83 «S»

© Нәширәта "Советакан гроґ"
© «Սովետական գրող» հրատարակչություն, 1983

ШАЙИРЕ ДЬЛЕ МӘЗЬН

Поэзиа щьмаә'та әрмәнийа qәдимийә. Әwе поэзиае р'екә сианәт qәдандийә, нав у э'франдьне гәләк мәзьне хwә гиһандийә р'оже мә. Әwана к'ӧбарийа щьмаә'та әрмәнийанә.

Бь сәри Наһапет К'учак щьмаә'та әрмәнийа лирикәки мәзьн дайә дьнйае, шере к'ижани та ньһа жи дьле э'вда т'әв р'адькьн у wана мәщбур дькьн сәр һ'ал — һ'әwале дьнйае у жийинеда бьфькьрьн.

Наһапет К'учак сәдсалийа 16-да дәрбазкьрийә у шере хwәйә дәлал э'франдьнә. Дәрһәqа э'мре wида занә у бәләде э'дәбийәта әрмәнийа жи г'әләк кем тьшта заньн. Сала буйина wи э'йан нинә. Щики шайир бь хwә дьдә фә'мкьрьне, wәки әwи сәд сал э'мркьрийә. Ле аwа сала wәфатбуна wи э'йанә. Әw сала 1592 чуйә р'ә'мәте. Тәг'мин дькьн, wәки әw гӧнде Харакониседа, незики гола Wане, жь дйа хwә буйә. Әw һәма wи гӧндида жи һатийә дәфьнкьрьне у шайирәки һаqаси һ'ьзкьри буйә, wәки ду wәфатбунер'а мәзәле wи буйә зийарәт.

Жь ньвисаре Н. К'учак те к'ьвше, wәки әw мәрики хwәнди буйә, дьне дитийә, һаж хер у шәр'е дьне һәбуйә, qәдре ӧлм у занине гьртийә.

Әм дәрһәqа Н. К'учакда кем заньн у wер'а

ҭэвайи гэлэк тьшта заньи. Дэрһэqа wе йэке-
да поэзиа wи гьли дькэ, йа кӧ дьнйа р̇ӧҺе wи
батьни бэр мэ вэдькэ, сӧр̇е дьле wи бона мэ
диһар дькэ у мэщала дьдэ эм пе бьҺэсьи, кӧ
эм мере мэзьн дэрһэqа жийине у дьнйаеда
чь фькьрийэ. Сайа шере wи эм пе дьҺэсьи,
кӧ бь р̇ӧҺе хwэва эм мэрики чьqаси дэwлэ-
мэнд буйэ.

Н. Кучак шере хwэ навкьрьнэ "Һайрен„
йане жи "Һайрени„. Wэхте wида wан шерар̇а
ӧса жи готьнэ "антуни„. Бь шьровэкьрьна
ӧлмдаре э̇йан М. Абеґйан, фькьра ве хэбэре
эвэ — к̇ьлама мэрие бемал, хэриб. Һьнэк
хэбэра "Һайрен„ шьровэдькьи чаwа "бь зь-
мане эрмэни„. Һьнэке дьне ве хэбэре фькра
wэт̇энр̇а (Һайрени, Һайреник') гьредьдьи.
Wэхта Н. Кучак мере эрмэни иди дьчунэ
хэрибие. Wедэре wана бира wэт̇эне хwэ дь-
кьр, дьхwэст зу вэгэр̇ьи мале, ле эwа йэка
т̇ьме либу, кӧ wанар̇а ль һэв дьһат. Бона
бэр дьле wанда бе, Н. Кучак бь шер-к̇ьламе
хwэва бин у бӧхса wэт̇эн бона хэриба дьбьр
у бь wе йэкева qэй т̇эмба хэрибайэ сосиалие
дьqэданд. Э̇йанэ, wэки щаһьл дьчьнэ хэрибие-
хорте азап йане эwе кӧ т̇эзэ зэwьщинэ, бунэ
хwэймал-хwэйзар̇. Бона wан дурк̇этьна жь
wэт̇эн тьштэки гьранэ. Хэрибиеда эwана бь
фькьра хwэва дьчьнэ мал, дьлк̇эти, э̇зиза
хwэ бир тиньи. Бона wан к̇ьламе ӧса лазь-
мьи, wэки wанда дэрһэqа Һӧбе у Һэсине мэрь-
ве хэриб у гэлэк тьште майинда бе готьне.
Эw гьшк готи wэт̇энр̇а бенэ гредане. Бадьл-
һэwа пинэ, wэки нава к̇ьламада һаqас зэ̇ф
дэрһэqа Һӧбе у wэт̇энда те стьране. Аwа бь

wан к̇ьламе хwэва Н. Кучак бэр дьле хэри-
бада те. Эва йэка жи һэма мэрьвҺьзийа по-
эзиа шайир ниншан дьдэ.

Эм шере Н. Кучакда зэрпа дьле щьмаэ̇те
т̇эґмин дькьи. Эwе кӧ к̇оч̇ьк у сэрада дьстьрен
у пэсне сӧлт̇ана у хана дьдьи, нькарьи беqэлп
бьи. Н. Кучак хӧламе щьмаэ̇те бу у дьле wи
бэр wе вэкьрибу.

П̇ьр̇анийа шере Н. Кучак дэрһэqа Һӧбе-
даньи. Мэзьнэ дьле шайир у мэзьнэ Һӧба wи.
Дьле шайир Һэму т̇эрэфе Һӧбе занэ-һьм шир-
найа wе, һьм тэ̇лайа wе. Лэма жи

Wэхта кӧ Һӧб һатэ дьне,
Эw һат у к̇этэ дьле мьи,
Паше жь дьле мьи дэрк̇эт
У бэлабу дьнйа р̇оньк.

Бэле, һаqас мэзьнэ дьле шайир, кӧ Һӧб
щара э̇wльи дьк̇эвэ дьле wи, паше жь дьле
wи дэрте у дьнеда бэла дьбэ.

Шайир диалектика Һӧбе зэ̇ф р̇ьнд фэ̇м
дькэ, эw бэлэде дьле мэрьванэ. Һӧб ширьнэ,
wэхта һэрдӧ дьл бь йэкаwази дьжин, wэхта
эwана мьразе хwэ ша дьбьи. Ле эм бир нэкьи
кӧл у дэрда, к̇эдэра дьл, кӧ гэлэк щара дьбэ
п̇ара эвиндара. Нэ ахьр фолклора мэда
э̇йанэ, wэхте дьле эвиндар дьбежэ: "Qэнща
эз хwэстьм, хьраба бьрьм„. We йэке эм шере
Н. Кучакда жи дьбиньи. Эм Һэйштхэте шай-
ирда нур у лэзэта Һӧбер̇а т̇эвайи ӧса жи хэм
у к̇эдэра дьл дьбиньи.

Шайир дьнеда дӧ qэwэте зор нас дькэ,
мьqабьли к̇ижана мэрьв бет̇аqэтэ-йэк Һӧбэ,
йэк жи мьрьи. У эw Һале хwэ-Һале э̇вде

эвиндар, һьмбəри һ'але wи мəрьви дькə, кō дьмьрə.

Шайир машоqе жьнейə, бəдəwи, р'ьндайа wейə. Жьн хəмла т'əбийəте, хəмла э'мьрə. Шайир гьлие р'ьнд, гьлие бьрьнщи дьгəр'ə, wəки пəсне жьне, бəдəwийа wе бьдə. Алики дьнедə, əw мина wан шайире р'оһьлате нинə, ед кō хəбəре т'омəри пəй һəв р'ез дькьн, кō һ'öсне дəлала хwə нишан бьдьн.

Əвин һ'əсинəкə мəзьнə, же хьлазбун т'öнə. Һöба шайир һаqас зорə, гöр'ə, wəки "пьрискəкə wе жи бəсə, кō гəлəк дьл бьшəwьтьн„. Дьлк'əтийа шайир öса р'ьндə, wəки п'ехəмбəр жи бəр wе ньkарə тəйамиш бькə.

Ч'э'ве дьла дьһа зə'ф у дьһа р'ьнд дьбинə, нə кō һəрдō ч'э'ве бьн бьруйа. Һəр т'əне шайире э'йни хöдане ч'э'ве дьлə. Хəлqе дəлал кəр' у лалə, зар-зьман нагəр'ə гьлики бежə, ле сора гöрч'ьке сурəте wе нишан дьдə, кō дьле wедə т'офанə. Шайир һ'əму р'əнге т'əбийəте дьдə дəлала хwə, ле wер'а т'əвайи кəwа гозəл хəмла т'əбийəте һ'əсаб дькə. Һöб qəwəтəкə öса дьдə шайир, wəки əw бь ч'э'ве дьле хwə тьште öса дьбинə, кō нə бона һ'əму ч'э'ваньн. Шайир шькьле öса дьсеwринə, wəки мəрьв сəр фантазиа wи зəидəгьрти дьминə, ле һ'име фантазиа wи р'еалə.

Аwа əм ньмунəкə wе фантазиа Н. Кучак биньн:

Һəй, һива кō жəр дьмини,
Кōда дьчи тō ве шəне,
К'ōлəкар'а тō дьбини
Кəw-гозəла нава хəwе.

Бьшкок вəбунə, тə дийə
Нур к'əтийə нав мəмька,
Шəwqа wан э'зман гьртийə,
Һьлдайə нура стəйрька.

Аwа бь ви тəһəри шайир пəсне р'ьндайа жьне дьдə. Бəр нура синг у бəре кəw-гозəле нура стəйра бет'аqəтə. У вьра əм бе һ'əмди хwə поэзиа щьмаə'та хwəйə əвине бир тиньн, илаһи хəте "бьшкок вəбун-синг сьпикьр„. Синг сьпикьр, демəк же нур бари, Һöб щəм шайир т'əмьзə, əw һ'əсинəкə зийарəтийə. ləма жи шайир нахwəзə һəр'ə дере, ле дьхwəзə бəр синг у бəре wе дōа'кə. Бəдəна жьне бəдəwийə у бона бəдəwие мəрьв ньkарə ша нəбə. Бь ви тəһəри, Һöба Н. Кучак Һöбəкə р'еалə у канийа шабуна дьлə.

Н. Кучак жь к'əшиша Һьз нəкьрийə, фькьра wи дəрһəqа дереда баш нибуйə, чьмки əwана дьле мəрьва бəндкьрьнə у Һöб сущгöнə Һəсаб кьрьнə. Бона шайир Һöба бəрбь жьне Һöба бəрбь э'мьрə. Нə бь дьле шайир бунə э'дəте мьлк'əдара, дəwлəтийа, ед кō азайа р'öһ'е мəрьв бəнд кьрьнə. Н. Кучак т'əрəфдаре wəкəһəвтийа жьн у меранə. Əw дəнгбеже Һöба бе Һəд у Һəсабə. Бе азайе Һöб ньkарə һəбə. Бь т'əг'мина шайир, чаwа мер, öса жи жьн дьнйа əвинеда готи сəрбəст бьн, кəс гəрəке зоре нəдə wан. Шайир мьqабьли бь п'əрəти к'ьр'ина Һöбейə.

Мерхасе лирика Н. Кучак мина мерхасе зарготьна мəнə, əwана жи газьне хwə жь qомси-нəмама дькьн, ед кō орт'а дō дьлада хəбəр дьдьн. Мерхасе Н. Кучак жи шькйат

дькә, wәки кәwа гозәл кӏәтийә дәсте йәки кали кӏоти. Гәләк Ӈәйштхәте Н. Кучак ньмуне лирика мәйә әвине тиньи бира мә. Рӏеда шайир рӏасти доста хwә те, нькарә хwә зәвткә, ле әwе

Чаршәва хwә да аликӣ,
Пе бъруе хwә гот. "Тӧ Ӈәрӏә,
Ӈәрӏа у шәв тӧ кӏәрәмкә,
Тә Ӈәлалкьм сиит у бәрә„.

Әва Н. Кучакә, ле awa ньмуна зарготьна мә:

Әз сәкьиибум дәре мале,
Йар дәркӏатьбу бәр қәлахе,
Мьи чӏәв кьре-Wәре,
Гот: — Бьра бьминә эваре.

Гәләк Ӈәйштхәте Н. Кучак бь щурӏе диалога-хәбәрдана дӧ дьле әвин Ӈатьнә ньвисаре. We йәке әм ӧса жи лирика щьмаӡта мәда дьбиньн. Әва йәка қәwәтәкә динамик дьдә әфрандьне wи.

Ньвисаре шайирда гәләк шькьл, ӈьмбәркьрьн, сйуже, ньфьрӏ, газьн, мьтале ӧса Ӈәнә, кӧ Ӈәр дәра зарготьла мәда рӏасти мә тен. Гәләкьн хәбәре фарси-кӏӧрди ньвисаре шайирда. Кӏе занә, дьбә тӏәвгредане Н. Кучак тӏәви кӏӧрда Ӈәбуйә, дьбә әwи кӧрманщи заньбуйә. Ахьр әwи кӏеләка кӏӧрда ль Wане дәрбазкьрийә.

Дәwра Н. Кучак Ӈале щьмаӡта әрмәнийа ӈьмбәри бәре дьӈа гьран бьбу. Иране у Туркиае wәлат weран кьрьбун. Тәриқзан дьнвисә: "Әрмәнистан буйә wәлате хәма„. Щьмаӡте нькарьбу идара хwә бькьра. У бона жь wи Ӈале гьран дәркӏәвьн гәләк мер дьдьи сәр рӏйа хәрибие.

Чawa зарготьна мәда кәчӏа әвиндар дьбежә лawке xwә: "Кӏәләшо щано, дьчи wәлате хәриба, мьи бир нәкә„, ӧса жи жьи у қизе әрмәнийа Ӈәйштхәте Н. Кучакда бона бәхте хwәй рӏәш дькӏәwгьрьн, ле хәрибе рӏәбән ль wәлате хәлqе бира әзиз у дәлале хwә дькьн. Мәрьв бь кӏефа хwә начьн хәрибие. Хәриби ишанәкә нәwәкәйәвтийа сосиалиейә әмьре щьмаӡтеда.

Поэзиа Н. Кучакда шер-мьталә у шере ширәткьрьне щики фәрз дьгьрьн. Нава wаида әм фькьре шайир дәрӈәqac wӏде wи, Ӈале щьмаӡте, қәйде сосиалие, дәрӈәqa мьрьне - жийине у гәләк тьште майында дьхуньн. Н. Кучак мәрие wӏде xwәйә у лама жи шере wида Ӈӧкӧме дәwра дине хачӏарезие Ӈәйә, ле әw фькьре хwәва прогресивә, мьqабьли нәӈәqие у нәwәкәйәвтиейә. Ӈайрене хwәда әw мәрьварӏа хер у хwәшие дьхwәзә, бь шеwр у ширәте хwәва рӏйа жийиейә рӏаст ишани wан дьлә, дьбежә, wәки хwә жь нәзана, хьраба, пӏиса, қомийа дур бьгьрьн, хwә хwәндьне у ӧлм бьгьрьн, баша у қәищарӏа Ӈәвалтие бькьн.

Н. Кучак сӧлтӏана у шаӈа "бе щәгәр„ Ӈәсаб дькә, рӏуе wанда "рӏасти, Ӈәqи қә нәмайә„. Әw wана гӧнәкӏар дькә у перӏа жи әшәртие дьдә: "Ӈун диwане нәӈәq дькьн, ле сәр wә жи диwан Ӈәйә„.

Поэзиа Н. Кучак нәйнька рӏӧӈе щьмаӡтейә. Ӈӧкӧме we поэзиае сәр wан шайире сәд-

салие 16-а у 17-а гәләки мәзьи буйә, ед кӧ традисиае поэзиа әрмәниайә дахӧльқандьне пешда бьрьнә.

В. Брйусов поэзиа щьмаәта әрмәнийа шәдәтийа ћәлалийа рӧће we ћәсабкьрийә. Ћәлал у ҭәмьзә ӧса жи поэзиа Н. Кучак, lawe щьмаәтейи амьи, дәнгбеже кӧл у дәрд, әшқ у шабуна we wаи сале дур у гьранда.

МИКАЕЛЕ РӘШИД

* * *

Wәхта кӧ ћӧб ћатә дьне,
Әw ћат у кәтә дьле мьи,
Паше жь дьле мьи дәркәт
У бәла бу дьйа роньк.
Жь қафе мьи, жь мәжуе мьи
Әwe ћьлда ћьш у сәwда,
We ћесьр хwәст жь чәве мьи,
Хун дькьшә же ћәр wәдә.

* * *

Бawәр накьм, кӧ дьнеда
Ћӧбе ширьитьр бәр ћәйә,
Әw шәкьрә бадәм теда —
Ћьм ширьиә у ћьм тәлә.
Роке мьи жи тәм же ћьлда
У бәнгимә сәр тә ньћа,
Тә дьл мьи сот, щьћаб ћәда,
Qуле ћӧба тәмә дьћа.

* * *

Хwəзьл wи э̄вди, дəлале,
Кӧ доста хwə р̓əвандийə,
Дəрбаз буйə жь п̓ьра нəwале,
Ав р̓абуйə, п̓ьра бьрийə,
Бəрф к̓ətийə, буйə багəр,
Дəwса льнге wан нəмайə
У диндара доста qəмəр
Р̓ож нав р̓оже р̓амусайə.

* * *

Wəхта п̓ашла мьнда буйи,
Дарə шин бун, ави сəр wан,
Ньһа ньзам к̓ӧда чуйи,
Бəрф к̓ətийə сəр wан даран.
Шунда wəрə, бьбə мəлһəм,
Тəви мьнбə бь дьл-щəгəр,
Əзе бьбьм тавəкə гəрм,
Бьһəлиньм бəрфа хəдəр.

* * *

Тӧ жь к̓ӧ hати, кəч̓а дəлал?
Əз бəиги бум сəр тə безар.
Агьр həбу дəвзəндка тə,
Агьр дьле мында чу хар,
Зер̓е hӧба хwə тə hьлда
Кура дьле мында həланд,
Паше əw hӧб чawа гӧhар
Кьрə гӧhe дьле мьн жар.

* * *

К̓ӧ буйи тӧ у жь к̓ӧ hати,
Həй, тӧ гӧла həрə дəлал,
We р̓ожеда чахе hати
Qə нəмайə мьнда т̓ӧ hал.
К̓əти дьле мьни фəqир,
Дьки дəрей, ле ньк̓ари,
Сəре мьнда тӧ хальфи,
Wək hесьра тӧ дьбари.

* * *

Дьнеда дӧ тьшт hənə —
Дӧ тьште зор, дьлбьрин:
Йək əwə, кӧ hьз дьки,
Йək əwə, кӧ дьмьри.
К̓е дьмьрə, ньк̓арə
Нə хəбəрдə, нə бьгьри,
Wəрьн мьн т̓əмашəкьн,
Нə сахьм, нə жи мьри.

* * *

Ви кəвьри тӧ бьньһер̓ə
У гӧне хwə ль мьн бинə,
Кəвьр чьqас жи qəwинбə,
Əw р̓е дьдə ава динə.
Ав жорда те у бəраша
Сəр р̓енга хwə дьһ̓ажинə,
Ле дьле мьн чити гоштə,
Бəр hӧба тə фəqир, дилə.

* * *

Əз бой ḣӧбе ӧса к'ӧтам,
Кӧ п'архане мьн диḣарбун,
Пе т'еле ḣəвьрмьш дьрун,
Бьрине мьн лап мьна бун.
П'архана гьшка бьшкеньн,
Ле мьн бьбьн щəм р'ьнда мьн,
Бəре хwə бьдьм бəре wе,
Бьрине мьн wе лап qəнщбьн.

* * *

Мьн гəлəк бира тə дькьр,
Əз ḣəландьм ḣьсрəта тə,
Ле гӧмане дəри вəкьр.
Мьн диса дит диндара тə.
Əз шабум мина wи ə'вди,
Кӧ канинга сар дьбинə
У вəдьхwə бь леве т'и,
Кӧ алава дьл весинə.

* * *

Тə ч'ə'ве хwə бə'ра ḣьлда,
Ле бьруе хwə — жь ə'wре р'əш,
Гӧла жи рəнге хwə сор да
Сурəте тə, кəч'а к'əлəш.
Ль к'идəре тӧ халеби
Кəс нахwəзə мума вехə,
Чьмки нура синг — бəре тə
Wе мьрийа т'ьрбе дəрхə.

* * *

Жь ḣӧба тə ḣəйри мабум,
Əw чаwа тир кəван дəрк'əт,
Бе сущ бəр тə сəкьнибум,
Əw ḣат бе рə'м дьле мьн к'əт.
Гəли хорта, бəхте wəмə,
Ḣун wе тире дəрхьн жь дьл,
Ду-дəрманкьн дьле р'əбəн,
Кӧ нəбежьн — жь ḣӧбе мьр.

* * *

Вьр' — дəрəwə, кӧ дьбежьн,
Wəки кəwа кəди т'ӧнə,
Əзе иро wəр'а бежьм,
Йəкə ӧса мьн дӧḣ дийə.
Бьру qəйт'ан, нур ч'ə'вада,
Дəв — леве wе шəкьр — шəрбəт,
Мəрьве мьри п'ашла wеда
Йəкщар дьбу саг' — сьламəт.

* * *

Дӧḣ qизəкə к'əлəш, нарин
Бь зор бьрьн, əман, əман,
Ч'ə'ве хəлqе ḣесьр барин,
Жь ч'ə'ве мьн qархун к'ьшйан.
Мьн гот р'абьм пəй wе к'əвьм
У же ḣьлдьм р'амусана,
Йəке əз же бь зор ḣьлдьм,
Йəке бь хwəстьна дьла.

* * *

Бой дәлале кьрә ахин,
Дьл бь хунә, налә-налә,
Ахин гьһишт һәйло әзмин,
У жь әзмин бәрф дьбарә.
Ке һавине бәрф бинайә,
Кӧ дьбарә сәр сәре мьн,
Ка сәр гьшкада дьбарә,
Йаи дьбарә т'әне сәр мьн?

* * *

Әмьре хwәда мьн қәләткьр,
Чьр'а бум мевane һӧбе,
Ньзам чьма мьн бawәркьр —
Һӧбе әсә бона мьн бе.
Ле мьн гәләк щәфа к'ьшанд
У бьрчи мам у т'и мам әз,
Кәси хәма мьн нәр'әванд,
Нә жи һӧбе бумә хьлаз.

* * *

Һиве, қӧр'ә дьби ньһг,
Кӧ ишьқе дьди дьне,
Awa бьиьһер'-п'ашла мьнда
Һива дәлал жь ве дьне.
Бawар наки? Әзе һьлдьм
Пеша ап'ьнщие ве дәме,
Ле дьтьрсьм, кӧ бәнгиби,
Ишьқе кем бьди дьне.

* * *

Һун, стәйре бе һәд у һәсаб,
Жорда wәрьн гьшк жь әзман,
Гәр һәйә һәкиме Лоқма,
Бьра бинә ду у дәрман.
Дьл бьриндарә, дьналә,
Мамә беч'ар у бегӧман,
Әw чь һалә, чь һәwалә,
Хәw нак'әвә һәрдӧ ч'әван.

* * *

Мьн қьраркьр, кӧ дурк'әвьм,
Жь һӧб — әвине бьр'әвьм,
Ле wәхта кӧ әз р'е к'әтьм,
Дьһа гӧр' бу алава дьл.
Ке we алаве дьхwәзә
Бьра һьлдә жь дьле мьн,
Пьрискәкә we жи бәсә,
Кӧ гәләк дьл бьшәwьтьн.

* * *

Wәхта зәрике дьбиньм,
Бәнги дьбьм сәр дәлале,
Әз хwәйе һьше хwә ниньм,
Нькарьм ви һали дәрем.
Зәрие бьдьм һәмеза хwә,
Һәр'ьм ишани хӧдекьм:
— Тә хӧльқанд әв р'ында һан,
Чьма наһели же һьзкьм?

* * *

Һәрдӧ ч'ә̀ве мьн жь к'әрба
Газьне хwә ль дьл кьрьн:
— Дьчи дьби хwәйе Һӧбе,
Хун у һесьр мә дьбарьн.
Дьл р̇абу у щаб да ч'ә̀ва:
— Корбьн, һәрке вьр̇а дькьн,
Әw чь кӧ ч'ә̀в бәгәм иакьн,
Әз т̇ӧ щара иаҺәбиньм.

* * *

Һив т̇әви стәйра хwә дәлал
Жь пьш ч'ие wа ханебу,
Мьн Һәмезкьр доста Һәлал
У р̇амуса бь дьл, мәҺбуб.
Р̇әбе аләме готә мьн:
— Дәст бәрнәдә ве эгьне,
Чьмки дәлала мина wе
Мьн һәла нәдайә дьне.

* * *

Ча ширәта де у бава,
Мьн т̇әми да һәрдӧ ч'ә̀ва:
— Әв дьнйа лап п̇уч'ә мәра,
Чь дьньһер̇ьн бадьлһәwа.
Wа щаб дан һәрдӧ ч'ә̀ве мьн:
— Чь беҺьши, ә̀вде дәлал,
Әw чь ч'ә̀вьн, кӧ нахwәзьн
Дела хwә бьдьм гозәла.

* * *

Ч'ә̀вно, әз wә бе дьл-щәгәр
Пе шиша соркьри коркьм,
Зьмано, кӧ хәбәр нәди,
Һьлдьм тә чити-читикьм,
Дьло, тә бьдьм бәр к'ере,
Нав хунеда бьхәньqи,
Чьма буйн хwәйе Һӧбе,
Wәхта нькари сәбьрки?

* * *

Әз Һӧбеда әw т̇ьфальм,
Кӧ жь бьстин зу бьр̇инә,
Һӧба бе щаб әз дьнальм,
Әw Һӧб дәрд у кӧла тинә.
Аве бьдә дьле мьн т̇и,
Жь Һӧба тә шәwьтимә,
Гьлик мьнр̇а бежә, гьди,
Нәфәса мьн шунда бинә.

* * *

Жь wан тәйра бум әз мьqим,
Кӧ нәдьхар qут жь ә̀рде,
Дьфьр̇им ль ә̀рше ә̀змин,
Кӧ нәк'әвьм т̇әла Һӧбе.
Т̇әлә данибун бә̀реда,
Әз һаж wе йәке т̇ӧнәбум,
К'е щот льнга дьк'әт теда,
Әз щот баска т̇әледа бум.

* * *

Ғабэ һэрэ, тэ нахwэзьм,
Тэ чь да мьи-ҭэк дэрд у хэм,
Тэ эз сотьм, деран эзьм,
Бь хwэ майи дьлсар, бе рэ̆м.
Һэрке бежьи, кӧ тӧ ави,
Йане ав ҭэк бал тэ һэйэ,
Һэрке салэке жи ҭибьм,
Эз вэнахӧм ава тэйэ.

* * *

Wэхта чӳук бум, дьготынэ мьи:
— Кӧре ширьи, кӧре зерии!
Ле ғэнг нэма сурэте мьи,
Wэхта эз бумэ хwэйэвии.
Хортно, һун жь мьи бawэркьи,
Һӧб кэвьр жи дьһэлинэ,
Бь хwэ һэсьи у пола бьи,
Кӧ дьл теда саг бьминэ.

* * *

Ғоке мьи дизэк дит ғеда:
"Чьдас ғьиди, чьдас иури...
Зьвьри у щаба мьи да:
"Эз бэдэwьм, тӧ кӧ буйи?
Хӧде диидара нуғ да мьи,
Кӧ тӧ хwэра ҭэмашэки,
Алав да тэ, кӧ бона мьи
Бьшэwти ҭьме йэдии...

* * *

Бэхте тэмэ,кӧ дьмэши,
Бьрунге хwэ нэһэжинэ,
Жь хэнщэре чӳве тэ ғэш
Иди гэлэк эвд кӧштинэ.
Хwэш йар, қӧрба, эз эҭимьм,
Мьи, фэқири, мэгьринэ,
Дьл даг нэкэ, һе щаһьльм,
Тӧ гӧне хwэ ль мьи бинэ.

* * *

Мьи дит, кӧ һӧба дьле мьи
Хэмьлийэ, дьчэ дере,
Чумэ пешийа кэча эгьи,
Готе: "Wэрэ нэчэ дере:
Һэрке тӧ мьи қэбул дьки.
Эзе һэрьм wьр дэwса тэ,
Эзе дӧа', ғэща бькьм,
Кӧ ғамусьм синг-бэре тэ...

* * *

Һэй, ҭэлька мьнэ бе дьл,
Кӧра тӧ ғасти мьи һати?
Щот чӳве тэ алав, агьр,
Пе хьшьр молэте нади.
Шьрке хьзема дӧр у лал
Дакэтйэ сэр дэи у левэ,
Пе we тэ эз кьрьм бэдһал,
Ньэам ньһа иди кемэ.

* * *

Әз ч'әвьм, тӧ нури, қӧрба,
Бе ишьқ ч'әв тӧ тьшт нинә,
Әз мәси, тӧ ави, қӧрба,
Бе ав мәси саґ наминә.
Мәси бавеж авәкә дьн,
Әwe диса саґбә, бьжи,
Ле wәхта мьн жь тә дурхьи,
Әзе бьмьрьм, бе тә нажим.

* * *

Wәрә тӧ гӧр'а мьн бькә,
Хwәнәкә к'ьнще кәвьи, бекер,
Тӧ к'ьнще һәвьрмьш хwәкә —
Ньқьшанди пе т'еле зер',
У wи чахи, доста һежа.
К'ӧбар-к'ӧбар тӧ бьмәшә,
К'е тә бьбинә, we бежә:
— Чь бәдәwә, чь к'әләшә.

* * *

Хwәзьл ль мьи ве р'ожа хwәш,
Тӧ р'ожәк нагһижә иро,
Лаwке мьни әзиз, к'әләш
We мевane мьнбә иро.
Әзе гази һәвалакьм,
Бєи р'унен сәр халича хас,
Әзе бәре бькьм шәрав,
Әзе гәмийа бькьм к'ас.

* * *

Шәв к'әтьбум п'ашла хәwe,
Ле һьшйар бу дьле к'ьзии,
У вьр банг да кәwa шәве,
Дьлєм бьһист у ләрьзи.
Мьн т'ьре, кӧ кәw к'ельми
Бь заре йаре we дәме,
Ньзам к'е дәрде дьле мьи
Ишәв гиһандә we кәwe.

* * *

Жь тиренща тава ширьи
Сор бунә әwьр әзмана,
Әз мәруми ча сор нәбьм —
Дьне әвина мьи занә.
Чәве мьи т'ьм р'енга тәйә,
Наһәбиньм тӧ дьләки,
Дьгьрим бәй тә, һал нәмайә,
Wәрә, һесабьм әз бәлки.

* * *

Тӧ хwәнәкә ван к'ьнще шин,
Wәхта сәйре хwә ба нәкә,
Тӧ бәр мала мәр'а дьчи,
Мьи сәwдасәр у дин нәкә.
Баве тә че ль ве дьне
Гәләк тьште қәнщ we дькә,
Тӧ жи бькә-р'амусане
Нәфса щане мьн к'әрәмкә.

* * *

Сурәтсора нав qәшәнга,
Бәсә дьле р̓әбән даг̓ки,
Мәщлиседа пе бьрунга
Бәсә мьнр̓а мьсьлә̓ткн.
Бәсә бьшкоке хwә вәки,
Нишан бьди синг у бәра,
Дьтьрсьм тӧ р̓аби һәр̓и,
Әз мә̓рум бьм ль ван дәра.

* * *

Дарәкә ч̓ук, дара сева
Иро мьи дит ль ван дәра,
Әw, шьвета зар̓а сава,
Бехwәйи бу ль ван дәра.
Һәр̓ьм аве биньм, авдьм,
Ле бьньһер̓ьм, кӧ qәwәтбә,
Мәзьнбә, бәр сйа we динщбьм,
Та бәре хwә пешьн бьдә.

* * *

Һәй, шәмама бьч̓ук, дәлал,
Бәр синг-бәра һатьм р̓ае,
Синг-бәре тә бә̓ра зәлал,
Бә̓р ду-дәрмана бой т̓ае.
Хwәзьл бьбьм тәйре бә̓ре,
Бьк̓әвьм нав синг-бәре тә,
Паше жь бә̓ра тә дәрем,
Р̓азем бьи сйа бьжанге тә.

* * *

Нә т̓ӧ һалә әв һале мьн,
Қәси мьн т̓ӧнә һәр̓ьм бал,
Хелӛке жи сәбьр накьм,
Кӧ бә̓са тә нәкьм, дәлал.
Бе тә мина we гӧлемә
Дь һавина агьр-алав,
Кӧ дина хwә дьдә әзмин,
Же дьхwәзә ньқьткә ав.

* * *

Мьи һиз һьлда, бой шәраве
Ниве шәве мал дәрк̓әтьм,
Доста хwә дит мьн we гаве,
Әwe гот: — Һәр̓ьн мала мьн.
Һӧба тәйә дьле мьнда,
Дьшәwьтьм мина ч̓ьра,
Һесьре гәрм сәр сурәта
Тенә харе мина ч̓әма.

* * *

Хәлqе дәлал, жь һӧба тә
Мьн qәлӛмәкә зив чекьр,
Пе we шькьле нәдәра тә
Мьн дәсте хwә р̓аете к̓ьшанд.
Р̓ож әз шькьле тә дьньһер̓ьм
У жь һӧба тә т̓ер дьбьм,
Шәве дьдьм бәр р̓уе хwә,
Кӧ та сьбе бей тә нәбьм.

* * *

Дьле мьн wәк бәлге даре
Бәр һӧба тә зарә-зарә,
Wәк барана дәр бьһаре
Һесьр чәве мьн дьбарә.
Һӧбе рӧһе мьн стәндиһә,
Тӧйи мәлһәм у чара мьн,
Бей тә дьле мьн сewийә,
Бей тә әзе кӧда һәрьм?

* * *

Баґәк авит мьн ван дәран,
Теда һәнә пьр даре шин,
Авда, хwәйкьр бь дьл у щан,
Баґ мьн стәндьн у әз дьгрим.
Wәк кәwа бе щущук майә,
Әз дьгәрьм ль чйа тәне,
Заньм щәм тә тәлә һәйә,
Бинә, бькәвьм we тәле.

* * *

Һәрке кӧ әw кәсиб буйа,
Ке пьшт зьравә у рьндә,
Һәрке әз жи хощә бума,
Мьне һәзар мьсьри бьда.
Бой се хале сәр динадарә
Мьне дьһа зедә бьда,
Бьһае һәр йәки дӧрә
Ле синг-бәр жи дьһа бьһа.

* * *

Сал донздә мәһ пашла хwәда
Мьн севәкә сор хwәйикьр,
Сал донздә мәһ гӧнде мәда
Кәси бәса севе нәкьр.
Кәч-хәзале тага жорьн
Гази мьн кьр: — Wәрә дәлал,
Бькәвә нав синг-бәре мьн,
Нәчә нәбә хәрибе жар.

* * *

Вьр наминьм, әзе һәрьм,
Дури әшqе, дури шае,
Һәрьм wәлате һӧрӧма,
Хәриб кәвьм, шында наем.
Һәрке тәра щие мьн бежьн,
Әзе иди жь wьр дәрем,
Щие тә бежьн, әзе рабьм
Qәйд-чидара бьшкеньм, бем.

* * *

Шьвета таве һәр сьбә
Тӧ дәртейи дәре мале,
Нур дьбарә синг-бәре тә,
Wәк бьруска дәр бьһаре.
Гәләк кәшиш жь һӧба тә
Сәwдасәр бун, һәй, дәлале,
Мьн жи иро жь һӧба тә
Биркьр ренга бәрбь мале.

* * *

Әз зәр бумә, бәдһал бумә,
Хьрабмал у бечʼар бумә,
Ньзам мәнә һӧба тәйә,
Йане бой мьн мьрьн майә?
Дьбен бал тә һәйә дәрман,
Бьдә, бәлки саʼбьм, һәйран,
Һәрке мьрьм, хәлqе бежә, —
Тә кӧштийә хорте һежа.

* * *

Те бира тә, qӧрʼә буйи?
— Синг-бәре мьн тә һәлалбә.
Ньһа иди пʼошман буйи,
Кʼе әw ширәт да тә, лалбә.
Кӧлә бой дьле мьн фәqир,
Wәки йәки дьне дьлша
Рʼадмусә синг-бәре тә чил,
Кӧ wәхтәке мьн рʼадмуса.

* * *

Чʼәвбәләке, заре тә хwәш,
Әни мәйдан, сурәт сорьн,
Синг-бәре тә чил у qәрqаш,
Мәмьк-шәмам һьш мьл бьрьн.
Чьма тӧ мьн мәрум дьки
Пе нәфса хwә, синг-бәре чил,
Ахьр рʼоке, чь жи нәки,
Әме тʼьрбеда бьбьн дил.

* * *

Рʼабум у сәр тәда һатьм,
Тьре тә бира мьн кьрийә,
Ча те кʼьвше, бадә һатьм,
Кәси бира мьн нәкьрийә.
Нәкʼәwгьрә, мәлул нәбә,
Ве рʼоже нәкә сал-зәман,
Һатьна мьн бой тә дәрбә,
Әзе һәрьм бе чʼар, гӧман.

* * *

Мьн wәрʼа гот: "Бой йара мьн
Кʼьнще тʼәзә у хас бьдьрун,
Рʼуе wан тава ширьн һьлдьн,
Астарʼе wан жь һива дур,
Әwьре әзмин бькьн пәмбӧ,
Тела һун жь бәʼре һьлдьн,
Стәйра бькьн бьшкоке дӧрʼ,
Wан бьшкока бьдьрун пе мьн„.

* * *

Бьранго, әз дил гьртьбум,
Әз бьрьбум wәлате дур,
Паше шунда әз анибум,
Дур хьстьбум жь доста нур.
Зингданеда кʼьлит кьрьн,
Кʼьлит бьрьн у вәшартьн,
Дьнеда чь һадад һәбун
Тәмам гьртьн у коркьрьн.

* * *

— Шәва дреж, хернәхазе,
Бәр дәре тә әз бечʼарьм,
Бьһел пʼашла тәда рʼазем,
Йане изьне бьдә һәрьм.
— Wәрә рʼазе, хорте бәнги,
Сәр синг-бәре мьн, дәлале,
Мәмьк хwәрʼа бькә бәлги,
Кӧ бина тә һьләк дәре.

* * *

— Дәлале, тӧ сева сори,
Wәхт нинә, кӧ тә бьчьньм?
Әз дьхwәзьм, сурәтсоре,
Рʼамусане жь тә бьстиньм,
Ле чʼәме Фәрате, фәqәт,
Кʼәтьбу ортʼа мьн у тә.
— Тӧ Фәрате мәнә нәгьрә,
Вьрʼ-дәрәwа нәкә, дәлал,
Әз һәла дӧһ һатьмә вьра,
Бәй тә мында нәма тʼӧ һал.

* * *

— Сурәте тә сор һьнарә,
Синг qәрqашә, чʼәв бәләкьи,
Хазьм бькʼәвьм синг-бәра,
Кʼотие мера щӧләт накьм.
— Тӧ бькʼәвé, qә нәтьрсә,
Хӧде мала wи wеранкә,
Бьра чʼәва корбә әw сә,
Кʼе ньфьрʼа ль мә бькә.

* * *

Әмьре хwәда мьн qәләт кьр,
Wәхта qиза мәра һьзкьр,
Wәхта гӧман у архайин
Чумә мала мәре хайин.
Дйа wе рʼоке жь мал дәркʼәт
У ль мьн хьст бь мьхәләт.
— Тәрʼа һәqә, — мьн хwәрʼа гот,
— Qә кʼи буйә мәрарʼа дост.

* * *

Дьне тʼәмам әз гәрʼийам,
Wәлат нәма, кӧ әз нәчум,
Хwәст бьбиньм кәчʼа тʼәрʼлан,
Кӧ нәдийә не һӧба кʼур.
Мьн йарәк дит, ани мале,
Ле щәфе мьн гьшк бадәбу,
Чьмки әw йар иди бәре
Пʼашла хәлqеда рʼазабу.

* * *

Һәй, дӧрʼ-лала мьнә qәмәр,
Агьр-алави тӧ, һәмьи,
Агьр бьра дйа тә кʼәвә,
Ча әwе тӧ да йәки дьи?
Бьра әрде һӧрӧма дур
У wәлате әрмәнийа
Гӧиә бьдьи дйа тә щәду
Бой wе йәке, чь кьрийә.

* * *

Синг-бəре к'е чил qəрqешə,
Əw кьрасе шин хwəдькə,
Бьшкока вəдькə дьлша,
Дьле лаwе че даг' дькə,
Һəр'ьм жь хӧде р'əщакьм —
Бьра р'əнге шин мьнакə,
Кӧ əw хwəкə кьрасе дьн,
Дьле хорте че даг' нəкə.

* * *

Т'абутəк дит мьн дереда,
Мум дьшӧхӧлин бəр т'абуте,
Хортəки хwəйəвин теда
Сəqьр'ибу Һ'əта-Һ'əте.
Мум к'ельмин бəр мəйт'е wи,
К'ельмин мəлул, дьлшəwат:
— Жь Һ'ӧба дьл əw п'əр'ьти,
Ви агьри дьл мə һьнгавт.

* * *

Дар һəнə, wəки бəр дьдьн,
Мəсəлə, һəжир у нарьнщ,
Дара бие жи р'ьндə, һəмьн,
Ле бəр надə, к'ара wе чь?
Йар һəнə бəр йаре лальн,
Тӧ жи лалби, к'ара wе чь?
Гəлəк ə'вд жь Һ'ӧбе мьрьн,
Тӧ жи щанди, к'ара wе чь?

* * *

Бəхте тəмə, дəлала мьн,
Пе бьрунга мьн дин нəкə,
Пе ч'ə'ве хwə-щот хəнщəра,
Дьле р'əбəн бьрин нəкə.
Бьһевшинə у нəһелə
Һесьр ч'ə'ве мьн бьбарьн,
Жь алава Һ'ӧба дьлə
Дьшəwьтьм у бəдҺ'альм.

* * *

Һəр'ə, нəфəса рӧҺ'е мьн,
Ишьqа ван һəрдӧ ч'ə'ва,
Һəр'ə, дəлале дьле мьн,
Ньфьр'ам тə наqəбьлə.

* * *

Гӧне тə зə'фьн, тӧ зани,
Сурəтсоре, ə'вда бь наз,
Мьн Һ'ӧба хwə тəр'а ани,
Тӧ дьбежи: "Бьч'укьм əз„.
Һəр'ьм шə'да биньм, wəки
Тə'ма Һ'ӧбе тə һьлдайə,
Тӧ qьжьке р'əш Һ'ьз дьки,
Т'əрка тəйре бази дайə.
Гӧне тə гьшк дьне занə,
Тӧ wан назйа к'ер'а дьки?
Бьра корби, һəрке зани,
Wəки чийə дьле бəнги.

* * *

Гьшк хэйбэте ль мьн дькьн,
Ḱале мьн т̓ӧнэ дэсте wан,
Чь тьштэки хьраб дькьм? —
Дьḱэбиньм бь дьл у щан.
Пазйа мьн сэр э̓нийа мьнэ.
Бь хwэстьна дьл эз дьжим,
Бьла сэр мьн ḣа хэбэрдьн,
Эзе ḱьзкьм ви хорти жи.

* * *

Эм чь бькьн, эм чь нэкьн,
Бэдэна хwэ ча хьлазкьн,
Ахьр гӧне мэ вьр чийэ.
Wэхта ḣэвдӧ эм ḱьз дькьн.
К̓идэре кӧ мэ дьбиньн,
Пе т̓ьлийа нишан дьдьн,
Нэкӧштийэ мэ т̓ӧ кэси,
Ḱэбандийэ, чь дьхwэзьн?.

* * *

Ḣэр т̓эне бэрбанга сьбе
П̓ашла тэда эз хэwр̓а чум,
Стун we к̓ер̓алер̓а дьбе:
"Хорт кӧлэкер̓а ḣат ḣандар̓».
Мьн qомситйа э̓вда дийэ,
Ле йа дара нэдитьбу.
Эв дар мешэда шин буйэ,
Qомситие к̓ӧ ḣин бьбу?

* * *

Ḣэй, тӧ ч̓ьра, хwэзьл ль тэ,
Щарна дьшӧхӧли, щарна на,
Тӧ мьн фьqири бьньḣер̓э,
Лап шэwьтим, ḱал мьн нэма.
Мьн гот, — п̓ьлта ḱӧбе дэрхьм,
Ле дьле мьн дьḣа дешэ,
Бьра век̓эвэ, дэрнахьм,
Кӧ хьлазбьм дэрд у эша.

* * *

Жь ḱӧба тэ эз нэхwэшьм,
Севе ḣьлдэ wэрэ, qӧрбан,
Wэрэ р̓уне бэр сэре мьн,
Дэсте хwэ данэ сэр дьла.
Ду-дэрмане мьн тӧ зани,
Ḱэким мьнр̓а нэлазьмьн,
Бона мьн тӧ ду-дэрмани,
Пе ḱӧба хwэ qэнщкэ тӧ мьн.

* * *

Ḣэй, тӧ ч̓ьра, хwэзьл ль тэ,
Кӧ дьшӧхӧли бэр йара мьн,
Тӧ гэлэки фьр̓нах дьби
Жь диндара доста эгьн.
Ḣэйф, кӧ гӧḣе тэ т̓ӧнэнэ,
Кӧ дэрд-кӧле мьн сэкьра,
Wэки доста мьн хэйиди
Диса мьнр̓а барьшкьра.

* * *

Wəхта мьрьм бе хwəй-хӧдан,
Р'абə кəзие хwə бьбьр'ə,
Тӧ кəзие хwə бькə шəмдан,
Жь мал дəре, мьи бьгəр'ə.
Ьəр'ə нав мəзəла, ханьм,
Ьесьре гəрм бьреж ə'рде,
Хwə бавежə сəр т'ьрба мьи
У р'амусə кəвьре т'ьрбе.

* * *

Əз, р'əбəне, иро мəлул
Дьле хwə дьфьрошьм безар,
Ə'зизе мьи, иəсəиə дур,
Йаи бьк'р'ə, йаи бькə базар.
Тӧ бьhае бьльид бьдə
У р'е иədə вьр т'ӧ кəса,
Дьлем р'əбəн хwəр'а hьлдə,
Иədə йəки п'ис у иəзаи.

* * *

Мьи дит р'оке дəлала мьи
Т'əви йəки р'еда дьчу,
Газьне хwə бəр wи дькьр,
Домам гəлə hерс к'атьбу.
Дьле мьи гот: — Ə'вде хӧде,
Тӧ бьдə т'ərка ве кəч'е,
Ьərке дьли нə бь дьлə,
Же дəриае т'ӧ тьште че.

* * *

Жь məhəла хwə дьhатьм
Бь соqаqе харо-маро,
Р'асти йара хwə əз hатьм,
Сьлав да мьи соро-моро.
Мьи əw həмезкьр, р'амуса
Ьərдӧ ч'ə'ве we бь hьсрət,
Р'еда дьчу у дьгьрийа:
— Р'ож нав хəлqе бумə сосрət.

* * *

Дəлале, əз т'əмул накьм,
Жь Ьӧба тə əз п'ər'ьтим,
Рабə, ч'аре, к'аре хwəкьи,
Ьəр'ьи ер-мьск'əне майин.
Ьəр'ьи сərбəст, аза бьжин
Ль wəлате дур у нəнас,
Ахьр вьра дьле əвин
Саw у тьрсе набьи хьлас.

* * *

Тӧ гӧне мьи бьбахшинə,
Гӧне мьи зə'фьи, п'ехəмбəр,
Бой р'ьидəке дьл əвинə,
Дьиеда кəс т'ӧнə hьмбəр.
Йəкə ӧса бе дəре тə,
Те qəбулки, wəлə-бьлə,
Р'оже дӧа'кн те, hьлбəт,
Шəве жи бьди бəр дьлə.

* * *

Ниве шәве дәрк'әтьм дәр —
Ћьнәк сәр хwә, ћьнәк сәрхwәш,
Р'еда дит йара хwә қәмәр —
Синг-бәре we баґчәки хас.
Кьр кӧ дәсте хwә бавежьм
Щот севе we, кьрә қир'ин.
— Гӧћ нәдьнә we, әз бесущьм,
Мьн зор нәда доста нарин.

* * *

Дӧћ бәр хәлқе р'ож, әшкәрә,
Қизәкә дәлал дьбьрьн,
Хапандьбун әw бь п'әра.
Йаке зорә-зор дьбьрьн.
Ћәрке әвин п'әрәтибу,
Әw мьрьнә, әw чь Ћӧбә?
Ћӧб гәрәке бь сева нур,
Бь шәкьре нәбатибә.

* * *

Мьн хьраби тәр'а нәкьр,
Чьма жь мьн дьхәйиди?
Орґа мәда қомси ћәйә,
Бawәр нәкә жь wи, гьди.
Қомси мәрә. Мәре нәґер
Адәм хапанд бь нәмами
У әw дәрхьст жь щьнәте,
Тӧ хер ґӧнә wи зальми.

* * *

Әз бәрбанге мал дәрк'әтьм,
Р'о we дәме бәр мьн ћьлат,
Мина ћива чардәшәви
Хwәш гозәләк р'асти мьн ћат.
Мьн готә we: "Ћьж тә дькьм„.
We ћәр ґәне лева хwә гәст:
— Ћьз дьки, Ћьзкә кәр' у лал,
Ньзаньбә бьла ґӧ кәс.

* * *

Доста хwә дит, хәмьлибу,
Жь Ћьмаме дьчу мале,
Хwә зәвт нәкьр, бесәбьр бум,
Чумә пешийа we дәлале.
Чаршәва хwә да алики,
Пе бьруе хwә гот: "Тӧ ћәр'ә,
Ћәр'ә у шәв тӧ к'әрәмкә,
Тә Ћәлакьм синг у бәрә„.

* * *

Мьне гьлик вьр бьгота,
Тьрса баве тә нәwерьм,
Набежьм, чьмки дьпеда
Ћуи дәwләти, әм к'әсибьн.
— Бежә, мәтьрс, бежә, қӧрба,
Дәwләти жи дьбьн к'әсиб,
Қизе wан жи, ћәрке Ћӧбә,
Хорте к'әсиб дьбьн ґәслнм.

* * *

Ль т̓ӧ бэ̓ра, ль т̓ӧ э̓рда
Т̓ӧ р̓эзэки ширьн т̓ӧнэ
Мина wе р̓амусана тэ,
Кӧ тэ да мьн бь дьле хwэ.
Əw мина wи бэри хwэш бу,
Е кӧ Адэм щьнэте хар,
Щьнэт бой Адэм мьна бу,
Бой мьн синг-бэре тэ дэлал.

* * *

Ишэв хwэр̓а эз р̓азабум
Щи-ньвине хwэйэ сарда,
Ћивэр̓он бу у жь э̓зман
Ћива дэлал шэмал дьда.
Мьн йаре хwэ дит хэwнеда,
Жь Ћӧба wи дьл сэрхwэш бу,
Ћьшйар бум эз у дэрбеда
Хэwна ширьн, хwэш мьна бу.

* * *

Тэк р̓ожэке дури тэбум,
Тэ эз биркьрьм, дэлале,
Тэ хwэр̓а гот: "Əw иди чу,
Т̓ӧщар шунда нае мале„.
Ахьр эз нэчумэ гор̓е,
Кӧ р̓е т̓ӧнэбэ шунда бем.
Qӧрба, дэwса тэ ль дьне
Ћэзар хэлqе дэлал дьдьн,
Чь мьнр̓аньн зэрие дьне,
Əз ћэр т̓эне тэ дьхwэзьм.

* * *

— Тэ к̓аре хwэ кьр р̓азейи,
Синг-бэре тэ нур да стэйра,
Бьћел п̓ашла тэда р̓азем,
Йане бежэ, ћэр̓ьм жь вьра.
— Нэ ћьлтиньм тэ п̓ашла хwэ,
Нэ дьћельм тӧ ћэр̓и мал,
Бьр̓ьщьфэ дэрва бе хэw
Ћэта сьбе безар у лал.

* * *

Ћатьм бал тэ бь э̓мэлэ,
Мьн тӧ дити, биркьр ћэр тьшт,
Əв чь Ћалэ, чь Ћэwалэ,
Əз щида бум кэвьре Ћьшк.
Əв чь хэтайэ, чь зӧлмэ,
Кӧ эз кьрьм фэqир у жар,
Хwэйе гэлэк йара бумэ,
Т̓эк эв щар бу бой мьн дьжwар.

* * *

Шэве, дьрежбэ, бэхте тэмэ,
Кари бой мьнбэ салэке,
Йара э̓зиз мьн меванэ,
Кари бой мьнбэ qӧр̓иэке,
Сьба р̓оньк, тӧ эглэбэ,
Бьћелэ эм ћэвр̓а шабьн.
Сафи дьби, ћэй тӧ сьбэ,
Əз йара хwэ ча бьqэтьм?

* * *

Тарибана сьбе, wəхта
Ҥьшйар дьбу ə̀рд у ə̀зман,
Йар жь ҥ̀əмеза мьн дəрк̀əт,
К̀аре хwə кьр, кӧ ҥəр̀ə мал.
Мьн кьр, кӧ гəwра хwə бьгьрьм
У нəҥельм, wəки ҥəр̀ə,
We шьвета сонде гот мьн:
— Готи ҥəр̀ьм, т̀ӧнə ч̀арə.

* * *

Мьн чəнд щара ве шəва хwəш
Тəши ҥьлда у кəр̀ бада,
Ҥат бира мьн лаwьке к̀əлəш,
Жь мьн ҥьлда ҥ̀ьш у сəwда.
Ҥ̀изə шəрав да дəсте хwə,
Чум мала wи бь дьл, əвин:
— Хwəш йар, р̀абə дəри вəкə,
Бəрф к̀əтийə, əз щəмьдим.

* * *

Синг-бəре тə дера qəрqаш,
Мəмьк щот шəмданьн теда,
Изьне бьдə бь дьле ша
Шəмалдарбьм дера тəда.
— Ло хьшимо, ледə ҥəр̀ə,
Нə ҥежайи тӧ wи иши,
Те ҥəр̀и бьлизи хwəр̀а,
Тə̀ри бьки дера мьн жи.

* * *

Бьра дьне алəмеда
Мала Əзраил wеранбə,
Бьшəwьтə, ҥəма теда
Малхwе жи пер̀а мьнабə.
Ҥəрсал ҥəма хут ве дəме
Жь к̀е ҥ̀ьз дькьм, те у дьбə,
Дьтьрсьм, кӧ р̀оке əwе
Сəба мьн бе у мьн бьбə.

* * *

Шькьр жь р̀əбе алəме,
Жь дайка, кӧ тӧ ани дьне.
Qəлəт дьки, кӧ наҥели
Тə р̀амусьм, ҥəй дəлале.
Ҥ̀əму к̀əшиш ве дьнеда
Ньфьр̀и wи ə̀вди кьрьн,
К̀е тӧ р̀оке ширəт кьри,
Кӧ ҥ̀ьз нəки т̀ӧщар жь мьн.

* * *

Хӧде, əз qӧрбана тəмə,
Мьн нəвежə т̀əла ҥ̀ӧбе,
Ҥəрке авит, бəхте тəмə,
Тӧ мьн хwəйкə заре хəлqе.
Жь ҥ̀ӧбе мəрьв ча бьр̀əвə?
Əw щəгəра мьн дьзерə,
К̀е хатьре əвина к̀əвə,
Бьра нəбинə т̀ӧ херə.

* * *

Тӧ гӧстилки ль ве дьне,
Әз qаша we, хәлqе дәлал,
Тӧ һешнайа ль бәр аве,
Ле әз сәр we авйа зәлал,
Тӧ сева сори сәр даре,
Әз дора we бәлге шиньм,
У әзе һьшкбьм wедәре,
Һәрке ṙоке тә бьчьньн.

* * *

Шәв жь мале әз дәрк'әтьм,
Қӧ дилбәра хwә бьбиньм,
Ле ṙасти Әзраил һатьм;
— Рӧ̈е тә әзе бьстиньм.
Же ṙәщакьр: — Әз щаһьльм,
Һәла зуйә бой мьн мьрьн,
Wәрә калки ишан бьдьм,
Wәки дәст бьк'шинн жь мьн.
Таса шәраве ль бәрә,
Нә дьхwә, нә дьдә хәлqе,
Тели дәлаләк һьмбәрә,
Наһелә кәс ṙамусә we.

* * *

Сев сор буйә ль сәр даре,
Ле дәсте мьн нагһижә we,
К'оле бь стриньн доре,
Тӧ ч'ар т'ӧнә бьгһижмә we.
Әзе ṙабьм зьри хwәкьм,
Щӧлӛт дәрем мәйдана шеṙ,
Wан стьрина гьшк һурхwәшкьм,
У бьчьньм ве сева зеṙ.

* * *

Мала тә нава мешәйә
У дора we т'әв зьнарьн,
Һьлдьм qанате тәйрайә,
Сәр зьнарар'а бьфьр'ьм,
Дьл-щәгәре шера һьлдьм
Бьк'әвьм бьрща тә кәвьр,
Йан әзе тә хwәр'а бьбьм,
Йане щандьм бона тә вьр.

* * *

Һәй, дәлале, доста дьлр'ӛм,
Шьвета тә т'ӧ кәс т'ӧнә,
Жь гӧлие р'әш, жь гӧлие нәрм,
Кӧ п'ел дьдьн сәр мьле тә,
Һьнки бьбьр'ә, хwәр'а бьбьм,
Дьчьм wәлате хәриба,
Wәхта кӧ бира тә бькьм,
Әзе бьдьм бәр сур'әта.

* * *

Әз дьк'ьшьм мина аве,
Wәлат-wәлат әз дьк'ьшьм,
Нишан бьдә тӧ ве гаве
Йәкә мина хwә, ч'әвр'әше,
Қӧ дәwса тә жь we һьзкьм,
Биркьм диндара тә дәлал,
Һәрке т'ӧнә, әзе соркьм
К'әнәре хwә не хуна ал.

* * *

Дәлала мьн, изне бьдә
Бьшкоке синге тә вәкьм,
Синг-бәре тә бькьм баґчә,
Бәр wи баґчәйи әз к'аркьм.
Әзе пәсьне баґчә бьдьм,
Синг-бәре тә дәрнак'әвьм,
Тӧ саw, мьрьн щӧләт накьн
Мьн жь синг-бәре тә дәрхьн.

* * *

Ч'әве тә р'әш, бьруе бәләк,
П'ор'е тә р'әш, нәрм у әтләс
Сотьн дьле мьни р'әбән,
Әз жь wана набьм хьлас.
Шәвәр'әше wәрә мале,
Кӧ т'ербьм жь хwәш диндаре,
Әм бенә р'уе hәв, дәлале,
Кӧ бина мьн диса дәре.

* * *

Дена хwә бьдьн йара мьн,
Чь кӧ лейә, шинә т'әмам,
Н'әму бьшкоке хас, hәмьн,
Сәр к'ьнще wе шиньн т'әмам.
Чу баґчә, wьр ав дьк'ьшә,
К'әнәре wе шиньн т'әмам,
Бьн дарада йар 'дьмәшә,
Бәлге дара шиньн т'әмам.

* * *

Нәхшк'арәки фьрчә hьлда,
Кӧ бьк'ьшинә деме дәлал,
Wәхта гьhиштә бьрунга,
Чок ле сьст бун у к'әт беh'ал.
К'е шькьл дит, әw wе дәме
Же ма h'әйри бе h'әд-h'әсаб,
Мьн бәгәмкьр ә'вда хӧде,
Жь мьн херьн qомси, фәсад.

* * *

Шькле дәлала мьн hьлдан,
Hьлдан бьрьн Чинмачине
У нәдитьн ль т'ӧ ә'рдан
Йәкә мина wейә дьне.
Шәш h'әзар у пенщсьд нәхшк'ар
Щьвийан ль шанәшине,
Тӧ кәсир'а ль hәв нәhат
Wәк шькле йаре бьк'ьшинә.

* * *

Чь hатьмә әз ль дьне,
Нәчумә щәм к'әшиш т'ӧщар,
Р'енга мьн набә ль дере,
Кӧ дӧа'кьм бь дьл у щан.
Wәхта зәрик р'асти мьн те,
Дьләзиньм, дьчьмә бал,
Синг-бәре wе бона мьн дер,
Бәр мәмька дькьм дӧа'.

* * *

Мын шәрәва р̌әнге тә
Вәхwәра, сәрхwәш бума,
Синг-бәре тә щынәтә,
Мын же хwәр̌а сев һылда.
Орт̌а һәрдо̄ мәмке тә
Хәwа ширын мын һылда
У Әзраһил 'бһата
Бьра рӧһ̌ жь мын бьстәнда.

* * *

Әз һьж диндара тә дькьм,
Кӧ һив бәр we дилә, р̌әбән,
Леве тә к̌аг̌әти пач̌кьм,
Һьмбәри wан шәкьрә тә̀л,
Ч̌әве тә бәр бьруе кер̀
Мина бә̀ра к̌урын, бебын,
Дәвке тә ча т̀асәкә зер̀
У гӧлавә теда һәмын.

* * *

Һатьм, дәри вәкьрибу,
Чумә һӧндӧр̀, сьлав дае,
Дәлала мын р̌уньштьбу
Ль сәр сьфра әшq у шае.
Мын дит әwe дайә бәр хwә
Таса теда т̀ьжи шәрав,
Мын гот: — Дәлала мын, вәхwә
Әшqа һәрдо̄ дьле алав.

* * *

Хwәр̌а дьчум, р̀еда мын дит
К̀ынщ шуштьнә, р̌ахьстьнә,
Кьрасәки шушти, т̀әмьз
Нав wан һ̀әму к̀ынщаданә.
Песира wи нәqьшанди,
Дәвзәндка wи нав нәхшада,
Хwәзьл хwәйа wи кьраси
Бой нәфса хwә мын бьстанда.

* * *

Синг-бәре чил у дере р̌әнг.
Дәсте хwә кьр синг-бәре тә,
Мын дәст да мәмьке тә ханг
У дәмәке әw бәрнәда.
Дәсте хwә дын мын бьлындкьр:
"Хӧде, бой мын ӧса бькә,
Wәхта мырын тә qьраркьр,
Бьра щандьм сәр мәмыка„.

* * *

— Тӧ qәй бежи дӧр̀ у лали,
Жь тә әw чь нур дьбарә?
Qәй бежи гӧлавә бари
Сәр бәжи у бала тә нарин.
— Һәрке әw гьли бой мынын,
Синг-бәре мын тәр̌а qӧрбан,
Бышкоке хwә әзе вәкьм,
Пер̌а шабә, әз тә һ̀әйран.

* * *

Базьн льнга, тәйре бази
Р'ож дәрк'әтә р'аw - неч'ире,
Кәwәкә бь h'әзар р'әнги
Данибу нав чайир, ч'ере.
Кәwе готә тәйре бази:
— Р'ож дәрнәе тӧ неч'ире,
hәрке тӧ мьн зә'ф дьхwәзи,
Шәв дәре бой мьн нәч'ире.

* * *

hәй, дәлала мьнә ханьм,
Бәр синг-бәре тә тем р'ае,
Синг-бәре тә бә'рә бой мьн:
Бә'р ду-дәрманә бәр т'ае.
Ч'укбьм у чаwа ль бә'ре
Бем бьк'әвьм h'әмеза тә,
Жь бә'ра тә р'абьм дәрем,
Р'азем бьн сйа бьрунге тә.

* * *

Ч'ә'ве тәнә агьр-алав,
Дьл бәр wана тәйах накьн,
Бьруе тә р'әш, бьруе зьрав
Ширазе жи we weранкьн.
К'е h'әләбе у Дәмьшqе
Бьhист дәнге тә, ид динә,
Әwе т'әрка р'ое бьдә,
Кӧ диндара тә бьбинә.

* * *

Әз п'әр'ьтим, ньзам чькьм,
Qә нькарьм р'асти тә бем,
Бежә , гәло ча сәбьркьм,
Wәхта дәнге тә әз набhем?
Дьгьрим, ле тӧ wа дьбежи:
— Сәбьркә, к'әләш лаwьке дин.
— Та к'әнге әз т'әне бьжим,
Дьл-щәгәре мьн п'әр'ьтин.

* * *

Ч'ә'ве тә шин, ч'ә'ве мәзьн
Мина бә'ра бәр Мьсрейә,
П'ор'е тә нәрм дьмьлмьльн
Мина п'еле дәве бейә.
Дара бийә бәжна тә шәнг,
Деме ширьн wәк севе сор
У бина тә-гӧла сорр'әнг —
Дьне гьртийә дор бь дор.

* * *

Мевале мьнбә тӧ вьра,
Р'ахьм халича зер' у зәр,
Бә'лги тәр'а бькьм сьфьрә,
Кәwа соркьри дайньм сәр.
Биньм h'изе шәрава р'әш,
Вәхӧм h'ӧба әшqа тә гәш,
Кьрасәки тәньк хwәкьм,
Кӧ хане бьн мәмьке мьн.

* * *

Тӧ чакуч'а натьрсьм әз,
Чьмки qәwиньм ча кәвьр,
Мина әwьра бьльидьм әз.
Тӧ кәс т'ӧ щар нагһижә мьи.
Һәрке әз бь дьле тәмә,
Һәр'ә дара мәрхе һьлдә,
Wәхта дар wәк кәваи тәwанд,
Wәрә бьжи дьле мьида.

* * *

Кәwa ч'йае Варинемә,
Һәрке кари, wәрә бьгьрә,
Нава р'әфе тәйрадамә,
Һәрке кари, мьи бьбинә.
Qәфәса зер' жи тӧ чеки,
Мьи ькари бьки теда,
Чь жи бьки, чь жи нәки
Тӧщар набьм дәсте тәда.

* * *

Ве сьба хwәш дурва дьбһем
Ләмә-ләма ава зәлал,
Мадәм гьшка ширьитьрә
Дәиге йара мьиә дәлал.
Мәрьве һӧбеда сьст, нәзаи
Һәвр'а qә нак'әвьи хәwе,
Р'амусанәк бәсә бой wаи.
Ньзаньи чи'ә һӧба шәве.

* * *

Йаре, зани, кӧ әз ишәв
К'әтьм мала тә дьзика?
Разабуйи әдьл, бехәм,
Жь тә р'амуса дьл хwәст чьqа.
Р'асти р'азабуйи, ньзам,
Йане бь дьл тә изьи да,
Дьбә гӧне тә ль мьи һат,
Ләма жи бәри мьи нәда.

* * *

Жор бьньһер'ьм, жер бьнһер'ьм,
Тӧ кәс т'ӧнә шьвета тә,
Һәрке qиз, буке дьи стәйрьи,
Тӧ һива гәши, әрһәдә.
Сала т'әзә сале щарке
Бьмбарәк у пироз дькьи,
Иро мьи р'ьида хwә дийә,
Һәзар щара мьи п'ирозкьи.

* * *

Шькьр дайка тә дәлалр'а,
Кӧ тӧ ани дьие, кәч'е,
Нә һив, нә р'о т'ӧщар тәр'а
Нәwерьи бьк'әвьи ләще.
Тӧ стәйри, wәк стәйра һане,
Кӧ qәрәбәрбанге дәрте,
У ишьqе жь таристане
Башqә дькә ль р'уе әрде.

* * *

— Һәй, тӧ һива мынә бьльид,
Сьлаве бьдә доста мьи.
— Ньзам кӧйә доста тә р̓ьид,
Сьлава тә чawa бьдьм?
— Р̓абә һәр̓ә т̓аг̓а жорьи,
Wьр баг̓е т̓ор̓кьри һәйә,
Бьи сйа даре әзиза мьи
К̓аса билори һьлдайә,
Вәдьхwә у дьстьре һәргав:
"Чьqас хwәшә һӧб у шәрав„.

* * *

Һәй, һива кӧ жор дьмини,
К̓ӧда дьчи тӧ ве шәве,
К̓ӧләкар̓а тӧ дьбини
Кәw-гозәла нава хәwe.
Бьшкок вабунә, тә дийә,
Нур к̓әтийә нав мәмька,
Шәwqa wан әзман гьртийә,
Һьлдайә нура стәйрька.

* * *

Әз щаһьльм, тӧ щаһьли,
Wәде һӧба мәйә ньһа,
Пьшта тә, кӧ сәwде мьи бьр,
Дьтәwә шьвета кәван.
Сәре мәмке тә тьрилә,
Дәлале, сәр синг-бәре тә
Чьqас бьшкока әәф вәкьм,
Әw дьһа нур, шәмал дьдә.

* * *

Хwәзьл бума кьрасе шәр
Бәдәна тә һәмезкьра,
Бума бьшкоке зер̓ у зәр
Бәрстуа тә мьи п̓әвхьста,
Бума шәрава һьнара,
Йане жи бума ава сар,
Wәки тә һьлда вәхара,
Мьи дәв-леве тә р̓амуса.

* * *

Пьшта тә зьравә, зәрие,
Минани қамуш дьтәwә,
Шьвета дара сәлбие
Бьлыид у шәнгә бежна тә.
Авльһәйат wәки һәйә
Орт̓а мәмке тә дьк̓ьшә,
Хwәзьл ль wи, к̓е дәве хwә
We бьдә бәр, вәхwә дьлша.

* * *

Һәй, дәлала мәһәла мә,
Һати калйа мә бой аве,
Һив we дәме синг-бәре тә
Гӧлол буйә, к̓әтийә аве.
Хwәзьл, хwәзьл ль wи әвди
К̓е шәв п̓ашла тәда майә,
К̓е та сьбе бь дьл, бәнги
Тәма леве тә һьлдайә.

* * *

Дəлала хwə р̓еда пьрси:
— Йəк р̓амусан чь бьһайə?
Щаба мьн да, гот: — Чь п̓иси,
Жь we шунда к̓а һ̈об майə?
Р̓амусан, кō п̓ərатибə,
Дьне weраибə надьмə тə,
Ле һərке дьли бь дьлбə,
Дə, р̓амусə, тə һ̈ялалбə.

* * *

—Wərə һ̈ьнаре бьдьм тə,
Бьньһер̓ теда чəнд һ̈əб һəлə,
Тō һəр һ̈əбəке же ньлдə,
Һəр һ̈əба we р̓амусанə.
— Р̓абə һəр̓ə, һ̈ьш нəмайə
Сəре тəда, хорте тосьи,
Qə к̓е дийə, к̓е биналйə
Һ̈ата сьбе һ̈əв р̓амусьи.

* * *

Һатьи щьһаб мьнр̓а анин,
Кō: "Доста тə we вьрда те,,
Əм һəр̓ьи пешийа we йəқин,
Мə нəминə дьле доте.
Пач̓кьм сурəте сор у гəрм,
Тō тьшт т̈ōнə we бьһатьр̓,
Тоза лыге we, ча мəлһəм,
Бьдьм бəр ч̓ə̈ве хwə бь дьл.

* * *

Мьн qəлəткьр, кō нəр̓ьи̇де
Р̓амусан хwəст бой нəфса хwə,
Наза хwə кьр we бе хōде:
— Р̓амусане əз надьм тə.
Р̓ьндəке вьр готə мьи лəз:
— Р̓əща һəкə ве qанщьхе,
Р̓амусане р̓ьнде бьхwəз,
Əw занə qədьре хорте че.

* * *

Һатьи мьнр̓а сальх анин,
Кō лawке мьн буйə к̓ешиш,
Əз шаш у мəт̓əл мам, зани,
Лawке мьн чawа бу к̓əшиш?
Һини наз-нəмəта бьбу,
Ча дьхwə ноqа, тьвьра?
Қьрасе һəвьрмьш ле бу,
Ча хwədькə к̓ьнще зьвьр?

* * *

Һиве готə мьи мə̈руме:
— Əз мина хəрибе тəмə.
— Чи тəйə wək хəрибе мьн,
Вьр̓а нəкə, һиве, шəрмə.
Хəрибе мьн, ч̓ə̈внə бəлək,
Сьмел qəйт̓ан, дəв ширьнə,
Бьгəр̓ə тō wəлат-wəлат,
Кəс мина лawьке мьн нинə.

* * *

Әз дарәкә шьвтәла бум
Нав кәвьра у зьнерда,
Коква дәрхьстьн, бьрьн чун
Ныкандьн баґе хәлқеда,
Пе шәрбәте ль вьр, жере,
Әвде хәриб мьн авдьдьн,
Шулда бьбьи мьн щие бәре
У пе ава рәрфе авдьн.

* * *

Заньм, гәләк бәйтґа зани,
Тӧ бәйтәке мьнра бежә
Хут дәрһәqа ви зәмани,
Хәлқе, wәки ньһа дьжи.
Гьлие хwә тӧ аqьл бежә,
Хатьре фәqира нәкәвә,
Ахьр хәрибьм әз һежа,
У хәрибе бәрхwә кәвә.

* * *

Де кӧре хwә кьр ньфьрә:
— Лао, роке тӧ хәрибби,
Һәри щики дур жь вьрә,
Qәдьре хәриба заньби.
Кәвьр тәра бьбә бәлги
У разейи тӧ сәр qуме,
Wәхта сьбе хәwе раби,
Һәр хӧдебә тәра гӧман.

* * *

Кәе дьле хәриба кәвә,
Бьра бь хwә бьбә хәриб,
Wәлате дур бәр хwә кәвә,
Фәмкә һале мәрие хәриб:
Һәрке сәр wи әвди ль wьр
Зер бьбарә роже йәкщар,
Жь wәтәне дур ширьнтьр
Тӧ тьшт тӧлә бой дьле жар.

* * *

Дьне алəме гәрийам,
Дьне дит ча нәйнькеда,
Диса пошман вәгәрийам,
Мәрие бь дьл нәдит теда.
Ду wера, бежә, тәви кәе
Те нан бьхwи дьле шкәсти,
Wәхта qәдьре мәрьв нагьрьи,
Wәхта дәрәw буйә расти.

* * *

Рӧһ жь бәдәна мьн дәркәт,
Әз гьрийам, мьн кьр qижин:
— Һәй рӧһе мьн, кӧда дьчи,
Әзе бей тә чаwа бьжим.
Рӧһ we дәме кәльми һа:
— Һьш нәмайә сәре тәда,
Wәхта weран дьбә ханман,
Малхwe we чь бькә теда?

* * *

К'е дьк'әвә нав мьтала,
Зу дьмашә жь хәме дьне,
Шәкьр бой wи, һәмьн, тә́лә,
Ава сар агьрә т'ьме.
Әw жь cawe зарә-зарә
У дьһ'әлә мина муме,
Ә́мьр бой wи зә́ф дьжwарә,
Хьлаз набә жь we зӧлме.

* * *

Р'әбе аләме, wәрә мьн
Шәр'е мәрьва хьлазкә,
Шәр'е мәрьва хьрабьн,
Тәрәwьл жи же т'аб накә.
Же дьр'әвьн һ'ьрч' у хәзал,
Шере бе тьрс, пьлыг у щьн,
Жь шәр' у дә́we мәрие һар
Тәйр һелуне xwә дьһельн.

* * *

Әз тиньм бира xwә һәргав
Хәрибйа р'әш у дьгьрим,
Әз дьк'ьшьм, дьчьм ча ав,
Дьчьм wәлате дур, хәриб.
Ль к'ӧ әзе бьһewьрьм
Тәкдәр хӧде әwe занә,
К'е we бьдьру к'әфәне мьн
У мьн ч'ә́лкә, кәс ньзанә.
Р'ож әз мина we тиремә,
К'ӧда бәрдьн wьр дьк'әвьм,
Шәв шьвета кәванемә,
Кӧ сьст буйә у дьнә́льм.

* * *

Р'абум пешйа тә сәкьним,
Wәки нәһельм тӧ һәр'и,
Тә гот: — Әзе һәр'ьм мьқим,
Әз наминьм ви шәһәри.
— Wәрә нәчә wәлате дур,
Wәлате хәриб у нәнас,
Wьр тӧе бьгьри, бьби мәлул,
Жь һ'ьсрәте наби хьлас.

* * *

Мьн, мә́руме, чькьр, чькьр,
Мьн к'ӧда шанд лawe ә́зиз,
Ван ч'ийар'а әw вәр'екьр
У гьрийам бь дәнге зиз.
Бәр ван ч'ийа, ван гәлийа
Мьн р'әщакьр бь дьл, щәгәр,
Wәки xwәшбьн р'оже wийа,
Дурбә хәма, дәрба хәдәр.

* * *

Һәй, ч'ә́ме ч'ук, дәлале мьн,
Тӧ жь кӧ тейи, к'ижан ә́рди?
Әз гелида тә набиньм,
Ле дьбһем дәнге тә зенди.
Заньм, wәки дьләвини,
Дьк'ьши дьчи wәлате дур.
Кӧ wедәре тӧ бьбини
Нӧба xwәйә тә́мьз у к'ур.

* * *

Һәй, ч'ийано, һәй, нәwално,
Мьн йаре хwә ӧндакьрийә,
Һәй, кәвьрно, мерг у т'умно,
Wә әзизе мьн нәдийә?
Һәй, шьвәр'е, п'ьра, гәли,
Гәло вьрр'а әw нәчуйә?
Хәweда бум, wәхта әwи
Әз һьштьмә, хwәр'а чуйә.

* * *

Әз жь хӧде р'әща дькьм:
— Тӧ сьт'ара хәриба би,
Ахьр хәрибә йаре мьн,
Әз п'әр'ьтим жь һӧба wи.
Бькә кӧ, әw зу вәгәр'ә,
Һәр әw занә дәрд-кӧле мьн,
Хwә бьдьм бәр синг у бәрә,
Паше we дәре бина мьн.

* * *

Мьн гәләк бира тә кьрийә,
Тӧ һежайи, дәлала мьн,
К'е тә бинә бьгһинә вьр,
Чь бьхwәзә әзе бьдьм.
Чьқас әмьр мьн кьрийә,
Мьн дийә гәләк дәрд у хәм,
К'ара әмьре дьреж чийә,
Wәхта тә набиньм һәр дәм.

* * *

Чьма бек'ефи, чь буйә,
Тә р'әнге хwә авитийә,
Йар т'ӧ щийада нәчуйә,
Нә жи щан дайә, мьрийә.
— Ләма бек'ефьм, бәдһальм
У р'әнге хwә авитийә,
Wәки бе рӧһьм, бе дьльм,
Доста бе дьл qә к'е дийә?

* * *

Мә шәһәре Һәләбеда
К'әләш лawьке тә дитийә,
К'әләш лawьке тә сукеда
Шәкьрфьрош, дьк'анчийә.
Чәве хwә кьрийә мезинә,
Ле пе бьруига дьк'ьшинә,
Дәwса шекьр хорте динә
Р'амусане хwәш дьстинә.

* * *

Wәй ль wи бәни адәми,
Кӧ хwәймьлк'ә, дьбә к'әсиб,
Жь де-баве хwә дьqәтә,
Дьчә wәлате дур, хәриб.
Wәхта р'асти доста хwә те,
Дьр'әвә жь наз дилбәре,
Һәрке дара шин һьшк дьбә,
Тӧ си т'ӧлә бьи we даре.

* * *

Жь wи мə̀румтьр т̀ӧ кəс т̀ӧнə,
К̀е хwəйhəвал у хwəймалə,
Ле жь wана дур, хəриб, гӧнə
Жь h̀ьсрəта wан дьналə.
Wəхта ə̀йде гьшк щəм həвьи,
Бь əшq у ша həвр̀а дьжин,
Ле əw qəй бе əw ч̀ьqьлə,
Кӧ бьр̀инə жь дара шин.

* * *

Həрке h̀əму бə̀ре дьне
Дəрбəкеда бьбьи h̀ӧбьр,
Ле qамуше лил-щьмщьме
Бьбьи qəлəме туж ль вьр,
Həрке аqьлбəнде дьне
Гьшк сəр həвда р̀оке т̀опьбьи,
Тӧ кəс нькарə бьнвисə
Дəрhəqа дəрд у кӧле мьи.

* * *

Wəрə ширəтəке бьдьм,
Гəр аqьли, гӧh бьдə мьи:
Нəбə həвале нəзана,
Wəхта гьшк жь тə h̀ьз дькьи.
Нəзан мина алавейə
Ль к̀ӧ кӧ к̀əт, к̀озийə, шин,
Ле аqьлбəнд wəк авейə,
Сəр р̀енга wи həр тьшт дьжи.

* * *

Əзе бежьм, бьбə гӧhдар,
Бьфькьрə, əз чь дьбем,
Ширəта мьн чаwа гӧhар
Бькə гӧhе хwə ве дəме:
Тӧ хwə нəкə həвале wан,
Кӧ пəй тəр̀а дьдə ч̀ер̀а,
Əwе тə бьдə бəр тиран
У кəване хwə вəшерə.

* * *

Шəрава р̀əш йане сьпи —
Т̀ӧ хер т̀ӧнə бой т̀ӧ ə̀вди.
Wəхта мьн хwə да шəраве
Р̀ожəкə хwəш мьн же нəди,
Гəлəк бəнда жи əз заньм,
Кӧ вəлахӧн у нахwəзьи,
Əwан шəв - р̀о дьхəбьтьи,
Ле к̀əсиб у бəлəнгазьи.

* * *

Чьqас щара тəр̀а бежьм, —
Жьна меркьри h̀ьз нəкə,
Нав хəлqеда те р̀əзилби,
Əwе мала тə хьрабкə.
К̀е мере хwə дьхапинə
Те т̀əви тə дəрбаз дькə,
Əw жь тə жи наh̀əбинə,
We йəки дьн жи п̀əйдакə.

* * *

Р'оке дəсте мəрикида
Кəвьре п'ьр'qимəт həбу,
Та да h'ьше xwə, чь бькə,
Əw дӧр' у лал дəсте wи чу.
Да сəре xwə у гьрийа,
Кӧ бəхте wи чь тьмайə,
Ле к'ара hесьра чийə,
Wəхта дəствала əw майə.

* * *

Сӧлт'ан у шаhе бе щəгəр,
Кӧ сəр т'əхте бьльнд маɦə,
Бьн дəсте wə гəлəк əскəр,
Гəлəк qул у нок'ар həпə.
Qəйдə-qаɦуне wə бəрк'ьн,
Р'асти, həqи qə нəмайə,
Hун диwана нəhəq дькьн,
Ле сəр wə жь диwаɦ həйə.

* * *

— Шаh у п'адша, мир у h'акьм,
Бой xwə qанун дəрхьстьнə,
Чаwиш, əскəр xwəйи дькьн,
Xwə жь ə'вда дурхьстьнə,
Бьфькьрьн-мəрьве хəме
Бь дəрд, газьн у кӧле xwə
Нəчуи щəм р'əбе алəме,
Ле hатьнə бəр дəре wə.

СƏРƏЩƏМ

М. Р'əшид, Шайире дьле мəзьн 3
Wəхта кӧ h'ӧб hатə дьне 11
Баwəр накьм, кӧ дьнеда 11
Xwəзьл wи ə'вди, дəлале 12
Wəхта п'ашла мьида буйи 12
Тӧ жь к'ӧ hати, кəч'а дəлал 12
К'ӧ буйи тӧ у жь к'ӧ hати 13
Дьнеда дӧ тьшт həнə 13
Ви кəвьри тӧ бьньhер'ə 13
Əз бой h'ӧбе ӧса к'ӧтам 14
Мьн гəлəк бира тə дькьр 14
Тə ч'ə'ве xwə бə'рə hьлда 14
Жь h'ӧба тə h'əйри мабум 15
Вьр'-дəрəwə, кӧ дьбежьн 15
Дӧh qизəкə к'əлəш, нарин 15
Бой дəлале кьрə ахин 16
Ə'мьре xwəда мьн qəлəткьр 16
Hиве, qӧр'ə дьби ньhа 16
Hун, стəйре бе h'əд у h'əсаб 17
Мьн qьраркьр, кӧ дурк'əвьм 17
Wəхта зəрике дьбиньм 17
Həрдӧ ч'ə'ве мьн жь к'əрба 18
Hив т'əви стəйра xwə дəлал 18
Ча ширəта де у бава 18
Ч'ə'вно, əз wə бе дьл-щəгəр 19
Əз h'ӧбеда əw т'ьфальм 19
Жь wан тəйра бум əз мьqим 19
Р'абə həр'ə, тə пахwəзьм 20

Wəхта ч'ук бум, дьготьнə мьн 20
Р'оке мьн qизəк дит р'еда 20
Бəхте тəмə, кō дьмəши 21
Мьн дит, кō ḣōба дьле мьн 21
Һəй, т'əлька мьнə бе дьл 21
Əз ч'əвьм, тō нури, qōрба 22
Wəрə тō гōр'а мьн бькə 22
Хwəзьл ль мьн ве р'ожа хwəш 22
Шəв к'əтьбум п'ашла хəwе 23
Жь тиренща тава ширьн 23
Тō хwəнəкə ван к'ьнще шин 23
Сурəтсора нав qəшəнга 24
Дарəкə ч'ук, дара сева 24
Һəй, шəмама бьч'ук, дəлал 24
Нə т'ō ḣалə əв ḣале мьн 25
Мьн ḣиз һьлда, бой шəраве 25
Хəлqе дəлал, жь ḣōба тə 25
Дьле мьн wəк бəлге даре 26
Баг'əк авит мьн ван дəран 26
Һəрке кō əw к'əсиб буйа 26
Сал доиздə мəһ п'ашла хwəда 27
Вьр наминьм, əзе һəр'ьм 27
Шьвета таве һəр сьбə 27
Əз зəр бумə, бəдḣал бумə 28
Те бира тə, qōр'ə буйи? 28
Ч'əвбəлəке, заре тə хwəш 28
Р'абум у сəр тəда һатьм 29
Мьн wəр'а гот: "Бой йəра мьн 29
Бьранго, əз дил гьртьбум, ... 29
—Шəва дьреж, херпəхазе 30
— Дəлале, тō сева сори 30
— Сурəте тə сор ḣьнарə 30
Əмьре хwəда мьн qəлəт кьр 31
Дьне т'əмам əз гəр'ийам 31
Һəй, дōр'-лала мьнə qəмəр 31

Синг-бəре к'е чил-qəрqашə 32
Т'абутəх дит мьн дереда 32
Дар һəнə, wəки бəр дьдьн 32
Бəхте тəмə, дəлала мьн 33
Һəр'ə, нəфəса р'ōḣе мьн 33
Гōне тə зəфьн, тō зани 33
Гьшк хəйбəте ль мьн дькьн 34
Əм чь бькьн, əм чь нəкьн 34
Һəр т'əне бəрбанга сьбе 34
Һəй, тō чьра, хwəзьл ль те 45
Жь ḣōба тə əз нəхwəшьм 35
Һəй, тō ч'ьра, хwəзьл ль тə 35
Wəхта мьрьм бе хwəй-хōдан 36
Əз, р'əбəне, иро мəлул 36
Мьн дит р'оке дəлала мьн 36
Жь мəḣəла хwə дьһатьм 37
Дəлале, əз т'əмул накьм 37
Тō гōне мьн бьбахшинə 37
Ниве шəве дəрк'əтьм дəр 38
Дōḣ бəр хəлqе р'ож, əшкəрə 38
Мьн хьраби тəр'а нəкьр 38
Əз бəрбанге мал дəрк'əтьм 39
Доста хwə дит, хамьлибу 39
Мьне гьлик вьр бьгота 39
Ль тō бəр'а, ль т'ō əрда 40
Ишəв хwəр'а əз р'азабум 40
Тəк р'ожəке дури тəбум 40
— Тə к'аре хwə кьр р'азейи 41
Һатьм бал тə бь əмəлə 41
Шəве, дьрежбə, бəхте тəмə 41
Тəрибана сьбе, wəхта 42
Мьн чəнд щара ве шəва хwəш 42
Синг-бəре тə дера qəрqаш 42
Бьра дьне алəмеда 43
Шькьр жь р'əбе алəме 43
Ходе, əз qōрбана тəмə 43

Тӧ гӧстилки ль ве дыне 44
Шэв жь мале эз дэркʼатым 44
Сев сор буйэ ль сэр даре 44
Мала тэ нава мешэйэ 45
Ӈэй, дэлале, доста дьлрʼэм 45
Эз дькʼышьм мина аве 45
Дэлала мьи, изне бьдэ 46
Чʼэве тэ рʼэш, бьруе бэлэк 46
Дена хwэ бьдьи йара мьи 46
Нэхшкʼарэки фьрчэ ӈьлдэ 47
Шькле дэлала мьи ӈьлдан 47
Чь ӈатьмэ эз ль дыне 47
Мьи шэрава рʼэнге тэ 48
Эз ӈьж диндара тэ дькьм 48
Ӈатьм, дэри вэкьрибу 48
Хwэрʼа, дьчум, рʼеда мьи дит 49
Синг-бэре чил у дере рʼэнг 49
— Тӧ qэй бежи дӧрʼ у лали 49
Базьи льнга, тэйре бази 50
Ӈэй, далала мьнэ ханьм 50
Чʼэве тэнэ агьр-алав 50
Эз пʼэрʼтим, ньзам чькьм 51
Чʼэве тэ шии, чʼэве мэзьи 51
Мевае мьибэ тӧ авра 52
Тӧ чакучʼэ натьрсьм эз 52
Кэwэ чʼйае Варинемэ 52
Ве сьба хwэш дурва дьбӈем 53
Йаре, зани, кӧ эз пшэв 53
Жор бынӈерʼьм, жер бынӈерʼьм 53
Шькьр дайка тэ далалрʼа 54
— Ӈэй, тӧ ӈива мьнэ бӏлынд 54
Ӈэй, ӈива кӧ жор дьмини 54
Эз щаӈьлм, тӧ щаӈьли 55
Хwэзьл бума кърасе шэр 55
Пьшта тэ зьравэ, зэрие 55

Ӈэй, дэлала мэӈэла мэ 55
Дэлала хwэ рʼеда пьрси 56
— Wэрэ ӈьиаре бьдьм тэ 56
Ӈатьи щьӈаб мьирʼа аиии 56
Мьи qалэткьр, кӧ нэрʼьиде 57
Ӈатьи мьирʼа салых зиии 57
Ӈиве готэ мьи мэруме 57
Эз дарэкэ шьвтэла бум 58
Заньм, гэлэк бэйтʼа зани 58
Де кӧрʼе хwэ кьр пьфьрʼэ 58
Кʼе дьле хэриба кʼэвэ 59
Дьне алэме гэрийам 59
Рӧӈ жь бадэпа мьи дэркʼэт 59
Кʼе дькʼэвэ нав мьтала 60
Рэбе алэме, wэрэ мьи 60
Эз тиньм бира хwэ ӈэргав 60
Рабум пешйа тэ сакьиим 61
Мьи, мэруме, чькьр, чькьр 61
Ӈэй, чʼэме чʼук, дэлале мьи 61
Ӈэй, чʼйано, ӈэй, вэwадио 62
Эз жь хӧде рʼэша дькьм 62
Мьи гэлэк бира тэ кьрийэ 62
Чьма бекʼефи, чь буйэ 63
Мэ шэйэре Ӈалэбеда 63
Wэй ль wи бани адэми 63
Жь wи мэрумтьр тӧ кэс тӧиэ 64
Ӈэрэе Ӈэму бэре дыне 64
Wэрэ шпрэтэке бьдьм 64
Эзе бежьм, бьбэ гӧйдар 65
Шарава рэш йане сьпи 65
Чьрас шара тэрʼе бежьм 65
Роке дэсте мэрикида 66
Сӧлтан у шайе бе ивэгэр 66
— Шай у пʼадша, мир у Ӈакьм 66

НАhАПЕТ КУЧАК

"hайрен"
(Жь әрмәни Мик'аеле Рәшид т'әрщмәкьр)

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՉԱՆ

«Հայրեն»

(Հայերենից թարգմանեց Միքայելի Ռաշիդ)

Наапет Кучак
"Айрен"
С армянского перевел Микаэлэ Рашид
(На курдском языке)
Издательство "Советакан грох"
Ереван, 1983

Редакторе щабдар —**Әмәрике Сәрдар**
Шькьлк'еш —**С. Сафйан**
Редакторе бәдәwпе — **Г. Х. Гйуламирйан**
Редакторе техникие — **С. Г. Шаhвердйан**
Коректоре щабдар — Мик'аеле Рәшид

ИБ 4048
Шандьнә рәзкьи 17. 03. 83.
Бона чапкьрьие қолкьрына 19. 5. 83.
К'ағәзе чапкьрьие № 1 • 70 × 90 1/32
Нәрфе щурә әдәбийәте
Нәшьркьрьина бьлнд Бәлге чапкьрьие 4,5
Бәлге қәwьли 2,63 Бәлге нәширәте 2,6
Тираж 500 Т'әмбә 571. Қимәт 20 коп.
Нәширәта "Советакан гроғ" Ереван — 9, Терйан —91

Чапхана №1, йа Комитеа шөхөле нәширәта, полиграфе у к'ьринфротана к'ьтебайә дәwләтейә Республика Әрмәнистанейә Советиейә Сосиалистие.
Ереван, Алавердйан, 65.

Kitêbxaneya Kurdî
Kurdiska Biblioteket/Kurdish Library
Stockholm/Sweden

9048